

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14434552>

JONATHAN SVIFTNING "GULLIVERNING SAYOHATLARI" ASARIDA SAYOHAT TAASSUROTTLARI VA YARATGAN OBRAZLAR XARAKTERI

G'affarova Gulbahor

Yarasheva Mashhura

Termiz davlat universiteti talabalari

Annotatsiya: Mazkur maqolada Jonatan Sviftning Gulliverning sayohatlari asaridagi obrazlar xarakterini boricha gavdalantirib, voqea-hodisalarning umumiy tasnifi hamda asarda tasvirlangan manzaralar xususida fikr yuritilgan.

Kalit soʻzlar: "Gulliverning sayohatlari" asari, sayohatlar, Liliput mamlakati, Brobdingnag oroli, Britaniya, Gyognmlar, satira.

Jonathan Sviftning "Gulliverning sayohatlari" asari – XVIII asr ingliz adabiyotidagi eng mashhur va oʻziga xos asarlardan biri boʻlib, satirik, sarguzasht va fantastik elementlarni oʻzida mujassam etgan. Bu asar orqali Svift oʻz davrining ijtimoiy, siyosiy va maʼnaviy masalalarini keskin tanqid qilgan. Asar Gulliverning toʻrtta turli mamlakatga boʻlgan sayohatlari orqali inson tabiatining ijobiy va salbiy tomonlarini ochib beradi. Har bir mamlakatda uchraydigan obrazlar orqali Svift odamlar xarakteridagi kamchiliklar va ijtimoiy muammolarni ochib beradi.

"Gulliverning sayohatlari"ning asosiy xususiyati – uning kuchli satirik asar ekanligida. Svift asar orqali Britaniya jamiyatidagi, xususan, hukumat, qonunchilik, ilm-fan va harbiy sohalardagi kamchiliklarni tanqid qiladi. Misol uchun, Lilliput oroliga qilgan sayohatida Svift kichik odamlar orqali hokimiyatdagi kichik tafakkur egalari va mayda qonunlarni masxara qiladi. Svift asar orqali koʻpincha oʻquvchini kuldiradi, lekin shu orqali u jamiyatdagi illatlarni fosh etadi. Svift oʻz davrida tarqalgan

jamiyatdagi muammolarni tanqid qiladi. Misol uchun, Brobdingnag oroliga sayohatda u Britaniya monarxiasini va harbiy siyosatni tanqid qiladi. Bu orolda gigant odamlar yashaydi va ular odamlarga o'z ko'zi bilan tikilib qaray olishadi, bu esa kichik Britaniya va uning katta ambitsiyalarini nazarda tutadi hamda ular insoniyatning axloqiy va ma'naviy jihatlarini ko'zga yaqqol ko'rsatadi. Gulliver ulkan odamlarning jamiyatida o'zini kichik va zaif his qiladi, bu esa odamzodning arziyas xatti-harakatlarini ulkan ko'rinishda namoyon etadi. Ushbu obrazlar orqali Svift odamlarning manmanligi va kuchga bo'lgan ortiqcha ishonchini tanqid qiladi. Gulliverning sayohatlarida muhim falsafiy va axloqiy masalalar ko'tariladi. Masalan, Gulliverning Gyogmlar oroliga qilgan oxirgi sayohatida Svift inson va hayvonlar o'rtasidagi chegarani o'rganadi. Bu orolda aqlli otlar yashaydi, ular insoniyatdagi illatlarni, ayniqsa tamagirlik va manmanlikni fosh qiladi. Shu bilan Svift inson tabiatini qattiq tanqid qiladi va axloqiy jihatdan mukammallikka intilish kerakligini anglatadi.

Asarda Svift fantastik va sarguzasht elementlardan foydalanib, qiziqarli obrazlar yaratadi. Gulliverning sayohatlari davomida duch kelgan turli xil xalqlar – Lilliputlar, Brobdingnaglik gigantlar, Laputa orolining aqlli aholisining xarakterlari orqali jamiyatdagi turli tiplarni ko'rsatadi. Bunday fantastik tasvirlar o'quvchini bir vaqtning o'zida o'ziga jalb qiladi va chuqur mulohazaga undaydi. Asar davomida Gulliverning xarakterida o'zgarishlar ro'y beradi. Avvaliga u sayohatdan ilhomlangan sarguzashtparast odam bo'lsa, oxiriga borib u hayotga, odamlar va jamiyatga bo'lgan ishonchini yo'qotadi. Xususan, Gyogmlar bilan tanishgach, u o'zini jamiyatdan uzoqlashtiradi va odamlardan qochadi. Bu esa inson tabiatiga nisbatan chuqur tanqid va umidsizlikni ifodalaydi. Svift ushbu qiyos orqali insoniyatning axloqiy tanazzulini va o'z instinktlariga bo'ysunishini tanqid qiladi. Svift asari bir vaqtning o'zida sarguzasht, sayohatnoma, falsafiy esse va satirik asar janrlarini birlashtiradi. Bu esa unga chuqur mazmun bag'ishlaydi va o'quvchilar orasida keng ommalashishiga yordam beradi. Svift o'ziga xos yozuv uslubi va obrazlari orqali o'quvchiga qiziqarli

sayohat davomida ham qiziqarli syujet, ham mazmunli axloqiy va falsafiy xulosalarni taqdim etadi.

Umuman olganda, "Gulliverning sayohatlari" – zamonamizda ham muhim ahamiyatini yo‘qotmagan asar bo‘lib, uning o‘ziga xosligi satirik ifoda uslubi, fantastik dunyo yaratilishi va chuqur ijtimoiy, falsafiy masalalarning yoritilishi orqali namoyon bo‘ladi. Svift o‘z davridagi illatlarni keskin tanqid qilgan va shu bilan birga o‘quvchini insoniyat haqida chuqur o‘ylashga undagan.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Yo‘ldasheva Ma‘mura Boqijonovna Gulliverning sayohatlari asaridagi atamalar tasnifi-2020 maqolasi
2. Jonatan Svift, Gulliverning sayohatlari Oksford universiteti nashriyoti, 2005, 165-166-betlar.
3. SH Yakubova, M Suyunova JONATAN SVIFTNING “GULLIVERNING SAYOHATLARI” ASARLARIDA SAFAR MOTIVI TALQINI maqolasi
4. Yusupova Shodiyona Dilshodovna, Mardonova Bahora Golibjon Kizi, Usarova Laylo Ibragimovna JONATAN SVIFTNING “GULLIVERNING SAYOHATLARI” ROMANIDAGI OBRAZLAR TAHLILI maqolasi